וישב

א. דובר כמה פעמים[1] ע"ד שמות פרשיות התורה, דזה שכל פרשה נקראת (ע"פ מנהג ישראל, דתורה הוא) בשם מסויים, הוא לא (רק) משום שהתחלתה היא בתיבה זו (שנקבעה להיות שמה), אלא לפי שבשם זה נרמז גם תוכן ה־פרשה[2]. וכמו שם כל דבר שנקרא בו בלשון הקודש, שהוא חיות הדבר ההוא ומורה על תוכן הדבר שנקרא בשם זה[3].

ומובן שכן הוא גם בנוגע לפרשתנו, דשמה אשר יקראו לה ע"פ מנהג ישראל הוא „וישב"[4] — שצ"ל שבו מרומז תוכנה של פרשה זו.

וצריך להבין: „וישב" פירושו — התיישבות באופן של שלווה ומנוחה, וכדרשת חז"ל[5] בריש פרשתנו „וישב — בקש[6] יעקב לישב בשלוה"[7]; ואילו תוכנה של הפרשה הוא בענין מכירתו של יוסף, שהפריעה ושללה את „וישב יעקב", את מנוחתו ושלוותו של יעקב, וכדרשת חז"ל הנ"ל „בקש יעקב כו' קפץ עליו רוגזו של יוסף".

ב. ויובן זה בהקדים ביאור מחז"ל הנ"ל „ביקש[6] יעקב לישב בשלוה קפץ עליו[8] רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשים לישב בשלוה אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא אלא שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז".

הפירוש במאמר זה לפי מפרשי המדרש (ורש"י) הוא[9], דזה ש„ביקש יעקב לישב בשלוה" היא הסיבה שבגללה „קפץ עליו רוגזו של יוסף". כלומר, אין כוונת חז"ל רק להשמיענו שלא נתקיים מבוקשו של יעקב לישב בשלוה — כי קפץ עליו רוגזו של יוסף, אלא יתירה מזו: „קפץ עליו רוגזו של יוסף" הוא תוצאה מזה ש„ביקש יעקב לישב בשלוה". וכמפורש במדרש[10] „יעקב אבינו ע"ה ש־

---

1) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך ובהערות שם.

2) ואחת ההוכחות לזה — בפשטות: פרשה ש־תחלתה „אלה תולדות נח" נקראת „נח", ופ' אחרת שתחלתה „ואלה תולדות יצחק" נקראת „תולדות" (וראה לקו"ש שבהערה 4). ולכאורה — באם נאמר ששמות הפרשיות הם רק על שם התחלתן — הרי פ' „אלה תולדות נח" מכיון שהיא הראשונה המתחילה „אלה תולדות" הוצרכה להקרא בשם „תולדות" (מכיון שתיבת „תולדות" היא לפני תיבת „נח") ופ' „ואלה תולדות יצחק" שלאחרי' המתחילה ג"כ בתיבת „תולדות" — בשם „יצחק" (כדי להבדילה מפ' אלה תולדות נח)? ומזה מובן ששם שתי הפרשיות הוא (גם) ע"ש תוכנן, ולכן נקראת הפרשה הראשונה בשם „נח" והשני' — „תולדות" — כי שמות אלה מורים על תוכנן, כמבואר במקום אחר.

3) ראה אור תורה להה"מ ס"פ בראשית (ד, סע"ב ואילך) ולקו"א להה"מ סרמ"ד (הוצאת קה"ת). תניא שער היחוד והאמונה פ"א. לקו"ת בהר מא, ג. ובכ"מ.

4) ברמב"ם (בסוף ספר אהבה ב)סדר תפלות „וישב יעקב". אבל כבר נתבאר כמ"פ שרוב ה־פרשיות ברמב"ם שם נק' בב' תיבות. ועד"ז רוב שמות הפרשיות שהובאו בסידור הרס"ג „קריאת התורה". וראה לקו"ש חכ"א ע' 146 הערה 6. ואכ"מ.

5) ב"ר פפ"ד, ג. פרש"י ריש פרשתנו לז, ב: ועוד נדרש בו.

6) לשון רש"י שם.

7) ראה רא"ם (ועד"ז בגו"א ועוד) דפי' וישב יעקב, היינו דביקש „להתיישב ולנוח מהצער כו'".

8) וצ"ע שרוגזו של יוסף קפץ לאחרי כתשע שני שלוה! וראה לקמן ס"ו.

9) וראה גם כלי יקר ואוה"ח ריש פרשתנו.

10) ב"ר שם.

בקש לישב בשלוה בעוה"ז נזדווג לו שטנו של יוסף"[11].

אבל אין זה מחוור בלשון חז"ל הנ"ל. כי אף שהלשון „בקש יעקב כו' קפץ עליו כו'" בנוגע ליעקב, הי' אפשר ל־פרשו (בדוחק עכ"פ) שהבקשה היתה חסרון וכעין חטא, הרי המשך הלשון „צדיקים מבקשים לישב בשלוה" משמעו, שזהו המבוקש של צדיקים בכלל — ומ־כיון שנקראים בשם „צדיקים", פשיטא שהכוונה לצדיקים אמיתיים שאין בהם חטא ועון ח"ו — וא"כ איך יתכן שבמבו־קשם של הצדיקים („לישב בשלוה") יהי' ענין של חטא וחסרון?!

— לפי הגירסא במדרש[10] „בשעה שה־צדיקים יושבים בשלוה ומבקשים לישב בשלוה בעולם הזה השטן בא ומקטרג אמר לא דיין כו'", אולי אפשר לפרש שאין המדובר בתור כלל לכל הצדיקים, אלא רק בנוגע צדיקים מסויימים — שב־שעה שיושבים בשלוה ומבקשים (להמ־שיך) לישב בשלוה, אז „השטן בא כו'"[12], אבל לפי הגירסא הנ"ל[13] „צדיקים מבק־שים לישב בשלוה" — משמעות הענין היא, שזוהי הנהגתם של צדיקים בכלל.

ועם היות שמצינו בתורה ענין של חטא — עכ"פ „חטא" בדקות — גם אצל צדיקים — מ"מ, נוסף לזה שאין זו מילתא דשכיחא בצדיקים [ועאכו"כ ב־נוגע ליעקב, בחור שבאבות[14], נוסף לזה שבכלל — האבות הן הן המרכבה[15], ו־מפורש בחז"ל[16] שהאבות לא שלט בהן יצר הרע] — הרי מובן שלא יתכן לומר, שזהו מבוקשם הרגיל של צדיקים, רגי־לין להתנהג באופן בלתי רצוי!

ועכצ"ל, דזה ש„צדיקים מבקשים לישב בשלוה" אינו ענין שלילי, היפך הרצוי, אלא אדרבה — הנהגה המתאימה לצדיק וחלק משלימות עבודתו.

ולפ"ז צריך ביאור לאידך גיסא — מאחר שזוהי הנהגה מתאימה לצדיקים (היינו שזהו בהתאם לרצונו של הקב"ה), מדוע „אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז" (שאין הקב"ה ממלא מבוקשם לישב בשלוה, ואדרבא בא הפכו צרה ורוגז, וכמו שמצינו ב־יעקב ש„קפץ עליו רוגזו של יוסף")?

ג. ולהוסיף:

לפי גירסת המדרש „בשעה שהצדי־קים יושבים בשלוה כו' השטן בא ומ־קטרג כו' תדע לך כו' יעקב אבינו ע"י שבקש כו' נזדווג לו שטנו של יוסף" — יש לתרץ, דזה ש„נזדווג לו שטנו של יוסף" לא בא כעין עונש על מבוקש בלתי רצוי, אלא רק מצד קטרוגו של השטן.

וכמו שמצינו כמ"פ ענין של קטרוג

---

11) ואף שהי' צ"ל פרעון שטר חוב דבברית בין הבתרים (כמו שהביא רש"י בפ' וישלח לו, ז) — הרי אין הכרח שיהי' ע"י „רוגזו של יוסף". וכן זה שיעקב נענש שפירש יוסף מאביו כ"ב שנה כנגד כ"ב שנה שלא קיים יעקב כבוד או"א (מגילה יז, א. פרש"י פרשתנו לו, לד. רש"י ישן ס"פ תולדות) — ה"ז טעם רק על עצם הפרשתו מאביו, אבל לא על ה„רוגז", הצער שהי' קשור לזה, עד שיעקב לא הי' יודע שיוסף חי — ראה מפרשי רש"י פרשתנו שם, לג. וראה לקו"ש ח"י ע' 130, 133 ואילך. וש"נ.

12) כן פי' ביפה תואר (השלם) וגזר הקודש (השלם) לב"ר שם. ועוד.

13) שבפרש"י. וראה חילופי נוסחאות בב"ר הוצאת תיאדור.

14) ב"ר רפע"ו. וראה גם זהר פרשתנו קפ, א. ועוד.

15) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. ועוד.

16) ב"ב יז, רע"א.

השטן כגון דא – כמו בקטרוג השטן[17] על אברהם ש„מכל[18] סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד כו׳״, שזהו גרם לנסיון העקידה („א״ל (הקב״ה) כלום עשה אלא בשביל בנו אלו הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא הי׳ מעכב״) – שמובן שלא הי׳ כאן דבר בהנהגת אברהם בפועל היפך הרצוי׳, וכל הענין נגרם על ידי קטרוג השטן.

וכן בענייננו, שלפי המדרש יתכן לו־מר, דבקשתו של יעקב לישב בשלוה גרמה לקטרוג השטן, ולכן „נזדווג לו שטנו של יוסף״[19].

משא״כ לפי הנוסח „אמר הקב״ה לא דיין לצדיקים כו׳״ – מובן (שאין זה בא רק מחמת קטרוג השטן, אלא) שזוהי טענת הקב״ה על הצדיקים.

ד. ויש לומר הביאור בזה[20]:

בקשתם של צדיקים „לישב בשלוה״ – היינו בשלוה שלימה ואמתית. כי אין כוונתם (רק) לשלוה גשמית וגופנית, אלא לשלוה רוחנית, ע״ד השלוה שב־עוה״ב ש„אין בו לא אכילה ולא שתי׳ כו׳ צדיקים יושבין כו׳ ונהנים מזיו השכי־נה״[21]. ולכן „אמר הקב״ה לא דיין לי־צדיקים מה שמתוקן להם לעוה״ב אלא שמבקשים לישב בשלוה בעוה״ז״.

ואף שמקומה וזמנה של שלוה כזו (יושבין ונהנין מזיו השכינה, ללא כל עבודה) הוא דוקא בעוה״ב – משא״כ בעוה״ז הרי „היום לעשותם״ כתיב[22], והיינו שכל רגע צ״ל (לא „שלוה״ אלא) עבודה

[ויתירה מזו: שלימות העבודה היא – העבודה מאהבה, שאינו עובד את ה׳ „מפני[23] דבר בעולם . . ולא כדי לירש הטובה (גם לא „כדי שאזכה לחיי העולם הבא״[24]) אלא עושה האמת מפני שהוא אמת״]

הרי בקשתם של צדיקים לישב ב־שלוה אינה לשם השלוה עצמה (קיבול שכר), אלא כדי שעל ידה יוכלו להוסיף בעבודתו ית׳ עד שתגיע לתכלית השלי־מות. ע״ד מ״ש הרמב״ם[25] דמה ש„נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות ה־משיח״ הוא „כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להם לעסוק בתורה ומצות כהוגן וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה״.

וזהו הפירוש ש„צדיקים מבקשים לישב בשלוה״, כלומר, שהם מתאווים למצב של שלוה כדי שיוכלו לעבוד ה׳ מתוך מנוחה: ומה שהקב״ה אומר „לא דיין לצדיקים כו׳״ אין זה משום שהיא בקשה בלתי רצוי׳, אלא מפני שג״ז – מצב של עבודת ה׳ מתוך מנוחה – הוי כעין קיבול שכר הבא רק לאחרי תכלית השלימות בעבודת ה׳.

וכן הוא ביעקב, שבבקשתו לישב בשלוה נתכוון לשלוה שלמה רוחנית שיוכל לעבוד השם מתוך מנוחה. וזה ש„קפץ עליו רוגזו של יוסף״ הוא מפני שבמעמדו ומצבו אז לא הי׳ ראוי עדיין לשלוה זו; אמנם, סו״ס נתקיימה בקשתו

17) ובב״ר (פנ״ה, ד) איתא „מלאכי השרת אמרו כו׳״.

18) פרש״י וירא כב, א. מסנהדרין פט, ב.

19) אבל ראה יפ״ת השלם שם.

20) בהבא לקמן ראה גם לקו״ש חט״ו ע׳ 310 ואילך.

21) ברכות יז, א. רמב״ם הל׳ תשובה פ״ח ה״ב.

22) עירובין כב, א. וש״נ. רש״י ס״פ ואתחנן.

23) רמב״ם הל׳ תשובה פ״י ה״ב.

24) רמב״ם שם ה״א.

25) שם ספ״ט. וראה הל׳ מלכים פי״ב ה״ד. פיהמ״ש סנהדרין הקדמה לפ׳ חלק.

לישב בשלוה (גם בעוה"ז) — לאחרי גמר הזמן ד„רוגזו של יוסף" ישב בשלוה גם בעוה"ז, דזהו מה שאמר הכתוב[26] „ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", שהיו שנות שלוה ומנוחה[27].

ה. ויש לומר בעומק יותר — ובהקדם:

לפי הנ"ל שזה שלא ישב בשלוה שביקש הוא מפני שלא הי' ראוי לה אז — עדיין אינו מובן: למה קפץ עליו „רוגזו של יוסף"[28], צרה חדשה וצרה גדולה כזו שגרמה ליסורים גדולים בערך לצער והדוחק דצרת לבן וצרת עשו כו'[29]?

אך הענין הוא:

זה גופא שיעקב זכה בסוף ימיו ל„שלוה בעוה"ז" הוא מפני ש„קפץ עליו רוגזו של יוסף" (וכנ"ל (סעיף ב), דזה שהקב"ה הביא עליו „רוגזו של יוסף" ה"ז תוצאה מבקשתו של יעקב לישב בשלוה). כלומר: כדי להעלות את יעקב למדריגה נעלית יותר בעבודת השם, עד שיהי' ראוי לישב בשלוה בעוה"ז, הביא הקב"ה עליו את „רוגזו של יוסף", וכידוע, שהעבודה מתוך צרה וצער כו' מזככת ומעלה את האדם[30] למדריגות גבוהות ביותר בעבודת השם; וכן בענינו, שדוקא ע"י עבודתו של יעקב במצב של „רוגזו של יוסף" זכה לישב בשלוה בעוה"ז („ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה").

ועפ"ז יש ליישב השאלה דלעיל (סעיף א) — מדוע נקראת הפרשה בשם „וישב" המורה על ישיבה בשלוה, אף שתוכנה (ותיכף מהתחלתה — „יוסף[31] בן שבע עשרה שנה הי' רועה גו'") הוא ע"ד „רוגזו של יוסף" (הי'פך „וישב" — שלוה)—

כי מכיון שעבודתו של יעקב מתוך המיצר של „רוגזו של יוסף" היא היא שהביאה לקיום בקשתו „לישב בשלוה" (כנ"ל), נמצא, שתוכנה האמיתי של פרשה זו הוא — „וישב יעקב" (שלוותו של יעקב), מאחר ש„רוגזו של יוסף" אינו אלא הכנה והקדמה שהביאה לשלוה ד„ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה".

ו. אמנם עדיין צריך להבין:

מובן ופשוט, שהענין הנ"ל (ששלימות השכר דשלוה רוחנית באה אחרי שלימות העבודה) הי' ידוע גם ליעקב. ומכיון שמדתו של יעקב היא מדת האמת (כידוע[32]) — הרי ברור שיעקב הכיר מצבו ומדריגתו בעבודת השם כפי שהוא באמת, ומאחר שביקש לישב בשלוה, עכצ"ל שמצד מעמדו ומצבו אז כבר הי' ראוי באמת לשלוה זו (כי לאחרי כל היסורים שעברו עליו ע"י הצרות והרפתקאות של לבן ועשו וצרת דינה וכו'[29], הרי הוא ראוי לעבוד עבודתו בשלימות מתוך שלוה).

---

26) ר"פ ויחי.

27) ראה זהר פרשתנו קפ, סע"א. זח"א רטז, ב. וראה גם בעה"ט עה"פ.

28) ראה לעיל הערה 11.

29) ראה ב"ר כאן. פרש"י מקץ מג, יד. וראה נזר הקודש השלם לב"ר שם ד"ה לא שלותי.

30) להעיר ממרז"ל (ראה מנחות נג, ב. שמו"ר פל"ו, א) הזית כשכותשין אותו מוציא שמנו — הובא ע"י כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (תורת שלום ע' 26) לענין מאסר וגאולת אדה"ז ב"ט כסלו (דאזלינן מיני'). וראה לקו"ד ח"א צד, א ואילך.

31) משא"כ הפסוק שלפניו — ראה לעיל הערה 8.

32) זח"א קלט, סע"א. קסא, א. תניא ספי"ג. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 8. וש"נ.

ומכיון שכן – טעמא בעי: מדוע ב־אמת הוצרך עוד ל„רוגזו של יוסף" כדי שיוכל לזכות לענין השלוה?

ויש לומר נקודת הביאור בזה:

„שלוה" זו שאותה ביקש יעקב אינה אותה השלוה שניתנה לו ע"י ש„קפץ עליו רוגזו של יוסף". כי כנ"ל, בקשתו של יעקב לישב בשלוה הי' (לא בתור קיבול שכר, מכיון ש„היום לעשותם" כתיב, אלא) רק שיוכל לעבוד את ה' מתוך מנוחה, ולשלוה כזו כבר אז הי' ראוי ע"י עבודתו הקודמת.

ויתירה מזו: לפי חשבון השנים[33] ש־הי' יעקב בארץ כנען נמצא, שעד ש„קפץ עליו רוגזו של יוסף" (בהיות יוסף בן שבע עשרה שנה) היו ליעקב תשע שנים של שנות שלוה בארץ מגורי אביו[34]. וי"ל שהיא היא השלוה שביקש יעקב[35].

אבל, הקב"ה רצה שיעקב יזכה לשל־וה בשלימותה, „עולמך תראה בחייך"[36], שגם בעוה"ז יזכה למצב של עוה"ב. ושלוה זו ניתנה ליעקב רק לאח"ז, כאשר „ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" (שבא ע"י „רוגזו של יוסף").

[וי"ל שפרט זה נרמז גם במנהג ישראל ששם הפרשה הוא „וישב" (סתם), ולא „וישב יעקב": תוכן הפרשה הוא אמנם ענין של התיישבות („וישב") ו־שלוה, כי „רוגזו של יוסף" הוא שהביא לשלוותו של יעקב אבל בארץ מצרים: אין זו השלווה שיעקב השתוקק לה ו־ביקש עלי' („וישב יעקב"), שכן מבוקשו הי' לישב בשלוה בארץ מגורי אביו, ואילו זה ש„קפץ עליו רוגזו של יוסף" גרם והביא „וישב" סתם – שלוה סתם, שהיא חיי עוה"ב, שזכה לה כאשר „ויחי יעקב בארץ מצרים" דוקא].

ז. ביאור הענין:

ההבדל בין שני אופני השלוה הנ"ל הוא: השלוה שביקש יעקב היא שלוה שבגדר הנבראים, שלוה כזו שבכחם של בנ"א להגיע אלי', ובמילא – לבקש אותה[37]; ואילו הקב"ה נתן ליעקב שלוה כזו שאינה בגדר הנבראים ואין בכח הנברא להגיע אלי' בכח עצמו.

---

33) ראה רש"י (ורש"י ישן) ס"פ תולדות. רש"י ויצא ל, כה; וישלח לג, יז; פרשתנו לז, לד.

34) ראה פרקי דר"א פל"ח. ב"ר פפ"ד, ה (בסופו).

35) ע"פ המבואר בפנים בטלה התמי' במחז"ל זה „בקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף" – שלפי המפרשים הכוונה שהקב"ה לא הסכים לבקשתו של יעקב לישב בשלוה ולכן „קפץ עליו רוגזו של יוסף" – והרי היו לו תשע שנות שלוה בארץ כנען עד ש„קפץ עליו רוגזו של יוסף", כנ"ל? – כי' המטרה ד„קפץ עליו רוגזו של יוסף" לא היתה לשלול מיעקב השלוה בארץ מגורי אביו (ש־ביקש), כ"א להגביהו לשלוה נעלית יותר. וכדי להדגיש זה, נתן לו הקב"ה כמה שנות שלוה בארץ מגורי אביו עד שהביא עליו „רוגזו של יוסף".

[ומובן ששתי השלוות צ"ל מן הקל אל הכבד: וי"ל גם – בתחילה שלוה בדוגמת ימוה"מ, ואח"כ – שלות עוה"ב].

36) ל' רז"ל – ברכות יז, א. וראה ב"ב (יז, רע"א) שהאבות הטעימן מעין עוה"ב.

37) כי אין מתריעין על מעשה ניסים (ירושלמי תענית פ"ג ה"ב. וראה ברכות ס, א).

*) ע"פ מ"ש ברש"י ישן ריש פרשתנו „יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולן . . יוסף" (וראה גם רש"י ויצא ל, כה) — י"ל (ע"ד הרמז עכ"פ) שטענת הקב"ה היא, שיעקב הי' צריך לעסוק בכיבוש אלופי עשו ולא „לישב בשלוה". אלא שכ"ז שיוסף („שטנו של עשו" — פרש"י ויצא שם) הי' קטן בשנים אינו בידו, אבל כשגדל ונעשה בן י"ז שנה „קפץ עליו כו'" (ועפ"ז יומתק הא ששלילת שלוותו של יעקב היא ע"י „רוגזו של יוסף" דוקא, מדה כנגד מדה, שלא עסק בכיבוש אלופי עשו ע"י יוסף).

וע"ד שהוא בפשטות: בקשתו של יעקב לישב בשלוה היתה שישב "בארץ מגורי אביו" בלי בלבולים וכו', כדי ש־יוכל לעבוד את ה' במנוחה, ביחד עם בניו ויוצאי חלציו כו' הולכי וממשיכי בדרכו היא הדרך "אשר יצווה את בניו גו' ושמרו דרך הוי'"[38] — שזהו המקום והאופן הטבעי להגיע ולקבל שלוה כזו:

אבל הקב"ה נתן לו שלוה שהיא למע־לה מהטבע — "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה": ע"פ טבע, עצם ה־מצאו "בארץ לא להם"[39] הוא בלבול ל־מנוחת ושלות הנפש, ומה גם בארץ מצרים, ערות הארץ, שהיא בלבול גדול ביותר לשלוה אמתית. ומכל מקום, סיבב הקב"ה שישב יעקב במיטב הארץ[40], ש־ימצא הן שלוה גשמית והן שלוה רוח־ניתי[41], באופן היותר נעלה (בלי כל דאגה משכן רע — מקולקלין שבאומות[42], שאוי לרשע ואוי לשכנו[43] וכו').

וכשם שהוא בגשמיות ובפשטות, ש־שלות יעקב בארץ מצרים היתה למעלה מן הטבע — כן הוא ברוחניות הענינים, שה"שלוה" בארץ מצרים היתה קשורה עם "הנאה" מזיו השכינה בדומה ל"נהנין מזיו השכינה"[44] שבעולם הבא, שהיא הנאה שלמעלה מגדר הנבראים, ובלשון הרמב"ם[45] — "אין כח באדם להשיגה על בורי' ואין יודע גדלה ויפי' ועצמה אלא הקב"ה לבדו . . עין[46] לא ראתה אלקים זולתך כו'".

ח. ובזה יבואר הטעם שבשביל ה־שלוה הוצרך להיות "קפץ עליו רוגזו של יוסף" — כי לשלוה זו (שלמעלה מגדר הנבראים) לא הי' אפשר להגיע ב־כח עצמו ועבודתו, אלא ע"י ענין מיוחד שיעלה ויגבי' אותו למעלה ממדידותיו והגבלותיו (כדי שיוכל לקבל שלוה זו).

ובשביל זה לא הי' די בעבודתו ועילויו ע"י צרת לבן ועשו וכו', אלא "קפץ עליו רוגזו של יוסף" — כי "רוגזו של יוסף" אינו רק ענין שצרתו מרובה יותר, בכמות ובאיכות, אלא שהוא מסוג אחר, ולכן גם העילוי שבא על ידו הוא נעלה יותר באי"ע.

וההסברה בזה:

צרת לבן וצרת עשו היו בתוכנם מלחמת ועבודת יעקב עם צד הלע"ז. בתחילה עם לבן הארמי, "עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים"[47], ועד"ז בצרת עשו, המורה על מלחמת הקדושה נגד כחות הרע, כידוע בענין מלחמתו של יעקב עם שרו של עשו, "ויאבק איש עמו עד עלות השחר"[48] — שמלחמה זו ה"ז מעבודת ותפקיד האדם עלי ארץ, לבטל הרע ש־בעולם, לתקן עולם במלכות שד"י, ב־אופן שגם ביכולתו של האדם (נברא)

38) וירא יח, יט. וברש"י שם: יצווה ל' הווה.

39) לך טו, יג.

40) ויגש מז, ו.

41) וראה בארוכה לקו"ש ח"י ע' 160 ואילך.

42) תו"כ אחרי־י (יח, ג) הובא בפרש"י שם.

43) סוכה בסופה. ועוד. פרש"י במדבר ג, כט (מתנחומא שם, יב). ר"פ קרח ד"ה דתן ואבירם (מתנחומא שם, ד).

44) ראה ביאורי הזהר (לאדהאמ"צ) לזח"א רטז, ב (לא, ב): וז"ש (בזהר שם לגבי הי"ז שנה דויחי יעקב בארץ מצרים) בעינוגין ותפנוקין . . כמו נהנין מזיו כו'.

*) ולגי' רבינו הלל הוא בס"פ קדושים.

45) הל' תשובה פ"ח ה"ז.

46) ישעי' סד, ג.

47) רש"י וישלח לב, ה.

48) וישלח לב, כה. וראה בארוכה כלי יקר ובכמה מפרשי התורה שם.

לראות ולהכיר את התועלת שבעבודה זו.

אמנם „רוגזו של יוסף" ה"ז סוג אחר לגמרי, שאין בזה מלחמה עם צד הלע"ז או „בירור" עניני העולם וכיו"ב — ולכאורה, כולו אינו אלא צער וצרה בלי שום מטרה כלל [ואדרבה, צרה זו גרמה לירידה כביכול במצבו של יעקב, „וית־אבל על בנו"[49], ועד שמשו"ז פירשה ממנו שכינה[50], ועוד זאת, שאמר „כי ארד אל בני אבל שאולה" — „גיהנם"[51]].

ו„רוגז" זה, שלכאורה הוא בגדר „גזירה" שאין בה טעם, הוא הוא הנסיון שהביא הקב"ה על יעקב כדי להעלותו למעלה מעלה, עד לעילוי שלא בערך כלל, שעי"ז נעשה כלי לאמיתית השלוה, עוה"ב (שלמעלה מגדר נברא).

ט. ועדיין יש מקום לתמי': לפי הנ"ל שהשלוה שניתנה ליעקב אינה אותה השלוה שביקש, אלא הוא ענין מיוחד לעצמו, מה שרצה הקב"ה להטעימו מעין השכר דעוה"ב — א"כ מדוע חיכה הקב"ה בזה עד שביקש יעקב לישב ב־שלוה (וכנ"ל מהמדרש, דהא דקפץ עליו רוגזו של יוסף הי' תוצאה מבקשתו של יעקב לישב בשלוה)?

וי"ל טעם הדבר (בפנימיות) — כי „הקב"ה מתאווה לתפלתן של צדיקים"[52], ולכן כל זמן שלא ביקש יעקב לישב בשלוה — לא ניתנה לו השלוה המגיעה לו: ורק כש„ביקש יעקב לישב בשלוה" — די"ל ד„ביקש" כאן הוא (לא רק — רצה, אלא) לשון בקשה ותפלה — הרי לא זו בלבד שנתמלאה בקשתו, אלא עוד זאת — שניתנה לו השלוה בשלימותה, עוה"ב.

ומכאן למדנו יסוד גדול והוראה בעבודתנו בזמננו אנו, עד כמה נוגע ענין בקשת הגאולה[53], שעל כאו"א מבנ"י ללמוד מהנהגתו של יעקב לבקש לישב בשלוה, שכל זמן שעדיין משיח לא בא, צריך כאו"א מישראל לבקש, ועוד יותר — לתבוע שיבוא משיח צדקנו, כלשון חז"ל[54] (שהובא כמ"פ) „תני ר' שמעון בן יוחי . . כל אותן אלפים שנפלו במלחמה בימי דוד, לא נפלו אלא על שלא תבעו בנין בית המקדש . . ומה אם אלו . . אנו . . על אחת כמה וכמה, לפיכך התקינו חסידים הראשונים שיהיו מתפללים . . בכל יום . . השב שכינתך לציון וסדר העבודה לירושלים, ותקנו בונה ירושלים ברכה בפני עצמה בתפלה, ובברכת המזון".

והובא (גם) להלכה[55], וז"ל: הטעם

---

49) פרשתנו לז, לד.

50) ראה תרגום אונקלוס ופרש"י ויגש מה, כו. ומפורש בתיב"ע שם „ושרת רוח נבואה דאיסתלקת מני' בעידן דזבינו ית יוסף". וכ"ה בזהר פרשתנו קפ, א. — ושאני בבית לבן שאף שהקב"ה אמר ליעקב (רש"י ויצא לא, ג) „אבל בעודך מחובר ל־טמא אי אפשר להשרות שכינתי עליך", — בכ"ז „עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי", ובפרט משנולד יוסף (פרש"י ויצא ל, כה), נעשה מוכן לגאולה השלימה (ראה תו"א ותו"ח ר"פ וישלח — לעיל ע' 146) ועוד, כולל אמירת הוי' ליעקב הנ"ל. וראה פרש"י דברים ב, יז.

51) פרשתנו לז, לה ובפרש"י.

*) וראה גם ב"ר פצ"א, ו. תוד"ה יום שכלו (ב"ב קכא, א).

52) יבמות סד, סע"א.

53) ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 233 ואילך. ושם — לענין „בקש יעקב לגלות את הקץ".

54) מדרש תהלים (הוצאת באבער) מזמור יז. ועד"ז במדרש תהלים שם לפנינו. מדרש שמואל ספל"א, הובא ברד"ק סוף ש"ב.

55) ב"י לטאו"ח סקפ"ח (ד"ה וכתב הרמב"ם)

שצריך להזכיר מלכות בית דוד בברכה זו (בונה ירושלים) . . לפי שצריכים אנו להזכיר מלכות שמים ומלכות בית דוד ובית המקדש . . ואין (ישראל) נגאלין עד שיתודו ויתבעו שלשתן.

אלא שבזמנו של יעקב הוצרך ל„קפץ עליו רוגזו של יוסף" כהקדמה כדי לקבל שלוה זו: משא"כ בזמננו אנו, הרי כבר עברו כל עניני „רוגז" ר"ל על בני ישראל, הגזירות והשמדות ל"ע[56], עד להשמדות האחרונות ר"ל בדורנו אנו.

והקב"ה מתאווה לתפילתם של ישראל, שיבקשו הגאולה – „ביקש לישב בשלוה" – וזה מביא ומזרז עוד יותר את הגאולה: וכמ"ש החיד"א[57] „אמרו ב־ילקוט תהלים רמז תשל"ו[58] אפי' אין ביד ישראל אלא הקיווי כדאי הם לגאולה בשכר הקיווי וכו' . . ובזה פירש . . מטבע ברכת את צמח דוד מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קוינו כל היום דאומרו כי לישועתך אינו מובן מה נתינת טעם היא . . אבל ע"פ האמור א"ש והכי פירושה את צמח דוד וכו' וכי תימא שאין לנו זכות מ"מ תצמיח כי לישועתך קוינו ויש לנו הקיווי ובשכר הקיווי כדאי שתגאלנו".

ובפשטות: כאשר בנ"י יבקשו כדבעי לישב בשלוה – הרי תיכף ומיד[59] תקויים בקשת כאו"א מישראל „ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים" – שיבה בשובה ונחת וישיבה בשלוה „בארץ מגורי אביו", כפשוטו בגשמיות, בפועל ממש למטה מעשרה טפחים, ובעגלא דידן ממש.

(משיחות ש"פ וישב ומקץ תשד"מ; ש"פ וישב תשמ"ו)

משבלי הלקט דין סדר ברכת המזון סקנ"ז. וברוקח הל' תפלה סי' שכב הובא מחז"ל שבהערה הקודמת.

56) ראה שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי (ה, ב. וראה גם אשל אברהם (בוטשאטש) או"ח סס"ח) שכבר „בטלו השמדות ולא יהי' עוד".

57) מדבר קדמות מערכת ק' אות טז.

58) ממדרש תהלים מזמור מ. הובא גם באבודרהם ס' תפלות יוהכ"פ בסופו.

59) כלשון הרמב"ם בספרו של „הלכות הלכות": ומיד הן נגאלין (הל' תשובה פ"ז ה"ה).